

det er saa væsentlig forskjelligt fra det første Udcast, at den oprindelige Forslagsstiller, som vi i dette Dieblif have hørt, finder at maatte stemme imod det. Hvad det nu foreliggende Lovforslag angaaer, da veed jeg meget vel at vurdere det som et, endog fra flere Sider, fortrinligt Arbeide — Andet kunde heller ikke ventes fra den udmærkede Mand's Haand, hvem dets Affattelse i den nuværende Skikkelse nærmest skyldes; men jeg troer dog et at sige for Meget, naar jeg, i Genhold til de Forhandlinger, vi nu ere i Begreb med at afslutte, betegner det som et ikke lykket Arbeide, som et Arbeide, der hverken vil kunne tilfredsstille den ene eller den anden af de Classer i Samfundet, som deri nærmest ere interesserede. (Eschering: Maa jeg bede om Ordet.) Der havde tidligere et ligeledes høifortjent Arbeide i den samme Retning, nemlig af den nuværende Indenrigsminister, en Mand, hvis store Dygtighed og praktiske Indsigt Ingen betvivler. Dette Arbeide blev ogsaa underkastet en nøagtig Prøvelse; men med al den Omhu for Fæstebøndernes Interesser, som Planen umistjendeligen lagde for Dagen, var der Ingen, som derved fandt sig mindre fyldestgjort, end netop de, der nærmest betragtede sig som Bøndernes Talsmand; og hvad mig angaaer, da kan jeg forsikre, at blandt de mange Betænkkeligheder, jeg havde ved at tilraade denne Plan, var det en af de væsentligste, at jeg meget befrygtede, at en tvungen Afløsning paa dette Grundlag vilde medføre stor Fare for de nuværende Gaardmands-Familier. Endeligen er der endnu fremkommet et fjerde Forslag, der som Bilag er vedføjet Udvalgets Betænkning; om dette Forslag kan jeg naturligviis her ikke nærmere udtale mig, men jeg skulde mene, at det ved nøiere Prøvelse maaffee vilde findes at være det af alle de forskjellige Forslag, der mindst egnede sig til at antages. Det forekommer mig, at alt dette maa opvække stor Tvivl, om overhovedet Forsøget kan ventes at ville kunne lykkes, eller om ikke, for at bruge et Udtryk af den ærede oprindelige Forslagsstiller, disse mange Anløb tilfids vil vise, at Fæstningen er uindtagelig. Og at Fæstningen virkelig er uindtagelig, det kan efter Beskaffenheden af de Forhold, om hvilke der her er

med det Die, hvormed jeg og mange Andre gjøre det, betragter det Grundlag, hvorpaa en saadan Lov skulde hvile.

Her møder nu først det Hovedspørgsmaal, om Almeenvellet virkelig kræver, at Fæstets Overgang til Selveiendom gennemføres ved en Tvangsforanstaltning, eller — hvad der er det Samme — om Grundloven tilsteder det. Herom har allerede udførligen været talt under de tidligere Forhandlinger, hvilke jeg naturligviis nu ikke igjen skal optage. Men det maa jeg dog tillade mig at fremhæve, at, naar der i Spidsen for Grundlovens § 87 staaer de betydningsfulde Ord, „at Eiendomsretten er ukrænkelig“, og derefter føies til, at Ingen kan tilpligtes at afstaae sin Eiendom, uden hvor Almeenvellet kræver det, saa maa dette, ved Siden af hiin Grundsatning om Eiendomsrettens Ukrænkelighed, vistnok forstaaes saaledes, at der maatte være uafviselige Grunde tilstede, for at det skulde kunne forsvares, under en saadan Grundlov, at sride til en tvungen Afløsning af Fæsteforholdet, navnlig i et saa høift betydeligt Omfang, som nu tilsigtes, og at det er dobbelt betænkeligt at gaae ind paa denne indgribende Forholdsregel, naar den tværkfattes paa den Maade, at Eierne skulde kunne tvinges til at afstaae Fæstegaardene til Brugerne, de nuværende Fæstere; thi det er et sandt Ord, som den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 2den Valgkreds (Killich), jeg troer som daværende Indenrigsminister, udtalte, at enhver retskaffen Fæster maa vide, at han ikke har andre Rettigheder end dem, hans Fæstebrev hjemler ham. Heller ikke kan det være nok, at man paaviser, at Fæstegodssets Overgang til Selveiendom fra flere Sider er i Almeenvellens Interesse; og derved ere egentligen de, der have villet godt gjøre, at Almeenvellet kræver Fæstets tvungne Afløsning, blevne staaende. Men dette kan allermindst være tilstrækkeligt paa en Tid, da der langt fra er Grund til at mistvivle om, at man ad anden Veie vil kunne naae Maallet, og det netop ad den Veie, hvorefter dog Alle maae erkjende, at den i sig er den bedste og den ønskeligste. Den af Udvalgets Fleertal i Betænkningen givne Motivering støtter sig væsentligen til den forudstiftede historiske Frem-